

Interreg

Sofinancira
EVROPSKA UNIJA
Az EURÓPAI UNIÓ
társfinanszírozásával

Slovenija – Magyarország

Pregled proizvodov, prijaznih do biotske raznoverstnosti, in praks pridelave avtohtonih rastlin - D.1.1.2

ID projekta: SIHU00136

Naslov projekta: Proizvodi in vrtovi, prijazni do biotske raznoverstnosti, za krepitev biotske
raznoverstnosti in varstva narave v čezmejni regiji

Kratki naslov projekta: Pannonian P&G

Interreg

Sofinancira
EVROPSKA UNIJA
Az EURÓPAI UNIÓ
társfinanszírozásával

Slovenija – Magyarország

Pannonian P&G

Pripravili:

mura

Pannon Egyetem
University of Pannonia
8200 Veszprém, Egyetem utca 10.

Slovenija – Magyarország

Kazalo

Uvod	3
Primeri za povečanje lokalne biotske raznovrstnosti ob madžarsko-slovenski meji.....	4
Projekt PollenAct	4
Projekt V sozvočju s krajino.....	6
Ohranjanje in ponovna zasaditev avtohtonih sadnih sort v skupnostnem vrtu	8
DEDES agroekološki program	10
Saditev avtohtonih rastlin na zeleni strehi za trajnostno oblikovanje mestne krajine.....	12
Keszler Družinska Kmetija	14
Uprava narodnega parka Őrségi - upravljanje naravnih habitatov	16
Sadovnjak Zvončica	18
Viszáki Vrt vil	20
Tök-jó Porta – „Zlato Őrséga“	22
Ekološka kmetija Ajda.....	24
Sadjarska kmetija Trstenjak.....	26
Gorički raj, Sabina Lehner s.p.	28
Slovenska vzorčna kmetija Gornji Senik	30
Primeri za povečanje lokalne biotske raznovrstnosti zunaj ciljnega območja	32
Ekološka vas Gyűrűfű	32
Naravovarstvena organizacija Somogy	34
Združenje Biokultura Vzhodne Madžarske.....	36
Zaključek	37

Slovenija – Magyarország

Uvod

Varstvo biotske raznovrstnosti je ena najnujnejših okoljskih in družbenih izzivov našega časa. Podnebne spremembe, intenzivna preobrazba rabe prostora, industrializacija kmetijstva in razdrobljenost življenjskih okolij vse prispevajo k ranljivosti naravnih ekosistemov in izumiranju vrst. Ohranjanje biotske raznovrstnosti je hkrati nujno ne le za vzdrževanje naravnih sistemov, ampak tudi za dolgoročno stabilnost kmetijske proizvodnje, varnost prehrane in odpornost lokalnih skupnosti.

Pannonijski prostor – vključno z madžarsko-slovensko obmejno regijo – je bogat z naravnimi vrednotami, mozaikasto krajinsko strukturo in raznolikimi kmetijskimi tradicijami, ki izhajajo iz preteklosti. Manjše, krajinsko prilagojene prakse rabe zemlje – kot so ohranjanje starih sadnih sort, mala parcelna rastlinska pridelava ali uporaba zdravilnih rastlin – imajo pomembno vlogo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti. Te prakse temeljijo na lokalnem znanju in skupnostnem sodelovanju ter nudijo dragocene primere povezovanja naravovarstvenega gospodarjenja in trajnostnega razvoja podeželja.

Projekt Pannonian Products & Gardens (Pannonian P&G) SIHU00136 ima cilj, da kartira in podpira pobude, ki spodbujajo ohranjanje in povečanje biotske raznovrstnosti v obmejni regiji. Posebno pozornost namenjamo gojenju avtohtonih in tradicionalnih rastlinskih sort ter povezanim biotsko raznovrstnim oblikam pridelave in predelave. Pomemben korak projekta je dokumentacija takih praks in njihova jasna predstavitev, kako lahko varstvo narave in okolja praktično uresničujemo.

Primeri predstavljeni v tem dokumentu izvirajo predvsem iz madžarsko-slovenskega obmejnega območja, saj je to glavno ciljno območje projekta. Poleg tega so vključeni tudi nekateri dopolnilni primeri iz drugih delov panonske regije s podobnimi značilnostmi. Skupna lastnost teh primerov je, da ne uporabljajo le biodiverziteti prijaznih pristopov, temveč imajo tudi pomembno vlogo pri ozaveščanju in krepitvi skupnosti.

Slovenija – Magyarország

Primeri za povečanje lokalne biotske raznovrstnosti ob madžarsko-slovenski meji

Projekt PollenAct

Lokacije: Lentiszombathely (županiya Zala, Madžarska), park dvorca Rakičan (Slovenija), Biotehniška šola Rakičan (Slovenija)

- **Fotografija:**

<https://mondolo.hu/wp-content/uploads/2021/03/viragos-ret-mezsgye-a-szantofold-mellett.jpg> Ilustracija

- **Naziv prakse:** Ohranjanje biotske raznovrstnosti in naravnega okolja na obmejnem območju z uvedbo naravovarstvenih in ozaveševalnih ukrepov za zaščito prostoživečih opraševalcev in njihovih naravnih habitatov
- **Deluje od:** 2024.

Opis

Projekt PollenAct prispeva k povečanju ozaveščenosti o vlogi in vrednosti prosto živečih opraševalcev pri ohranjanju biotske raznovrstnosti ter k uvedbi skupnih ukrepov za njihovo zaščito in upravljanje na čezmejnem programskem območju. Divji opraševalci so nepogrešljivi za vzdrževanje zdravega ekosistema, vendar se je njihovo število in vrstna pestrost v zadnjih desetletjih drastično zmanjšala, zato za uspešno zaustavitev izginjanja njihovih naravnih habitatov in zmanjšanja njihovega števila potrebujemo smernice, poleg tega pa moramo z inovativnimi pristopi zagotoviti aktivnejšo ozaveščenost ciljnih skupin o pomenu njihove zaščite. Na obmejnem območju med Slovenijo in Madžarsko se število in pestrost divjih opraševalcev občutno zmanjšujeta, kar je posledica uničevanja njihovih habitatov zaradi kmetijstva, gozdarstva, urbanizacije in upravljanja z vodami. Ogroženost določenih vrst in izumiranje drugih vrst je povzročilo krčenje gozdov, sušenje tal in oranje travnikov. Ker za

Slovenija – Magyarország

programsko območje velja onesnaževanje okolja, nizka raven preprečevanja tveganj, pomanjkanje raziskav in inovacij, negativen odnos državljanov do narave in okolja ter pomanjkanje mreženja med lokalnimi, regionalnimi in čezmejnimi organi, ter ker biotska raznovrstnost še vedno ni dovolj splošno znan pojem, želi projekt osvetliti razsežnost vpliva naravne raznovrstnosti na naše okolje in kakovost življenja. Obravnava tega problema temelji na čezmejnem prenosu znanja in uvedbi pilotnih ukrepov na obeh straneh meje za obogatitev in ohranjanje habitatov divjih opraševalcev, s čimer se predvsem na čezmejni lokalni ravni zagotavlja boljše ekološke povezave in širša integracija deležnikov. Kot glavni skupni cilj so določili uvedbo naravovarstvenih in ozaveščevalnih ukrepov za ohranjanje prosto živečih opraševalcev in njihovih habitatov na obmejnem območju, kar bodo dosegli z oblikovanjem skupnih teoretičnih temeljev, analizo stanja obmejne regije in oblikovanjem skupne strategije za upravljanje s prosto živečimi opraševalci ter za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Z oblikovanjem naravnih habitatov za divje opraševalce in povečanjem ozaveščenosti za ublažitev njihovega zmanjšanja prispevajo k izboljšanju naravnega okolja in krepitvi kompetenc ciljnih skupin v čezmejni regiji. Pilotne ukrepe bodo uvedli na treh lokacijah: v Lentiszombathelyju bodo za ohranjanje skupnosti prosto živečih opraševalcev z setvijo avtohtone mešanice rastlin oblikovali samozadostno demonstracijsko okolje, pri gradu Rakičan bodo revitalizirali obstoječo učno pot biotske raznovrstnosti med parkom gradu in Biotehniško šolo Rakičan ter oblikovali novo zeleno točko v obliki multisenzoričnega vrta. Biotehniška šola Rakičan bo v okviru povezovalne učne poti revitalizirala zeliščni vrt in ga razširila v habitat za prosto živeče opraševalce, kjer bomo z mešano setvijo posejali inovativno mešanico avtohtonih rastlin, prijaznih opraševalcem. Poleg vidnega izboljšanja stanja naravnih habitatov na območju programa in njihove naravne biotske raznovrstnosti je cilj oblikovanja vseh treh lokacij vzpostavitev demonstracijskih točk, ki bodo s pomočjo promocijskih in informativnih orodij povečale ozaveščenost o pomenu ohranjanja biotske raznovrstnosti ter spodbujale prepoznavanje vrednot biotske raznovrstnosti med deležniki, lokalnimi skupnostmi, mlajšimi generacijami in drugimi. Demonstracijske točke bodo skupaj z integriranimi učnimi vsebinami, elementi zelene infrastrukture in naravovarstvenimi načeli celovito dopolnjevale čezmejno učno pot za prosto živeče opraševalce. Poleg namena trajnostnega sodelovanja med organizacijami za ohranjanje naravne raznovrstnosti in zaščito prosto živečih opraševalcev na obmejnem območju bodo partnerji svojo zavezanost potrdili tudi s podpisom strateškega dokumenta oziroma sporazuma o dolgoročnem sodelovanju po zaključku trajanja projekta. V okviru projekta so pomembni tudi izobraževalni vidiki in učne vsebine, prilagojene potrebam različnih ciljnih skupin (nadaljnji razvoj aplikacije, tematske delavnice, kratki izobraževalni filmi, javni dogodki itd.) ter ozaveščevalne in informativne dejavnosti, s katerimi želimo doseči spremembe v mišljenju posameznikov, podjetij, skupnosti, izobraževalnih in drugih javnih ustanov (skupne akcije sajenja medovitih rastlin na območju Pomurja, Drave, županij Vas in Zala). Ker je bila kot ključna ovira za ozaveščanje prepoznana pomanjkljiva komunikacija o vlogi in pomenu biotske raznovrstnosti, projekt uporablja inovativen pristop za nagovarjanje ciljnega občinstva – bodisi lokalne skupnosti bodisi strokovne javnosti. Z oblikovanjem skupne strategije in uresničevanjem pilotnih ukrepov, ki temeljijo na naravnih virih (večnamenski vrtovi), izboljšujejo ekološko stanje in povezave v čezmejni regiji; ozaveščanje ciljnih skupin kaže pot k trajnostnemu življenjskemu slogu..

Slovenija – Magyarország

Projekt V sozvočju s krajino

- **Lokacije:** Órség (Madžarska), Krajinski park Goričko (Slovenija), Apátisvánfalva (Madžarska), Ratkovci (Slovenija), območje ob Muri (obe državi)
- **Fotografija:**

<https://patkosstudio.hu/cikk/harmoniabana-a-tajjal-termeszetbarat-gyepgazdalkodas>

- **Naziv prakse:** A magyar–szlovén határ menti térség (különösen az Órség és a Goričko régió) élőhelyeinek fenntartható hasznosítása, valamint a helyi gazdasági problémák kezelése
- **Deluje od:** 2009.

Opis

Projekt »V sozvočju s krajino« je bil izveden pod vodstvom Direkcije Narodnega parka Órség v okviru Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija–Madžarska 2007–2013, med letoma 2009 in oktobrom 2012. Cilj pobude je bil trajnostna raba habitatov na madžarsko-slovenskem obmejnem območju – zlasti na območju Órség, Krajinskega parka Goričko, Apátisvánfalva, Ratkovcevi in ob Muri – ter reševanje lokalnih gospodarskih izzivov. Eden najpomembnejših rezultatov projekta je bil popis in dokumentacija naravnih vrednot območja. Strokovnjaki so popisali vegetacijo na 60.000 hektarjih in dnevne metulje na 90.000 hektarjih na obeh straneh meje, kar je območji Órség in Goričko uvrstilo med najbolj raziskane regije v Evropi na tem področju. Za trajnostno upravljanje travnišč, ki so z naravovarstvenega vidika izjemno pomembna, je bil pripravljen podroben razvojni načrt, ki je bil usmerjen v

Slovenija – Magyarország

izboljšanje razmer na področju lokalnega upravljanja s travišči in širjenje naravi prijaznih metod.

Posebna pozornost je bila namenjena tudi razvoju lokalne živinoreje. Na območju Őrség so bili pripravljeni razvojni načrti za štiri vzorčne kmetije, v Ratkovcih v Sloveniji pa so ustanovili manjšo mlekarno, kjer iz 600 litrov lokalno pridelanega mleka dnevno proizvajajo sir in druge mlečne izdelke. Vzporedno s tem je bil v Narodnem parku Őrség uveden znak »Izdelek narodnega parka«, ki ga lahko pridobijo lokalni proizvodi, proizvedeni na naravi prijazen način in v sozvočju s krajino.

Velik poudarek je bil dan podpori kmetom in ozaveščanju. Pripravljen je bil slikovni priročnik o naravnih vrednotah travišč in metodah naravi prijaznega kmetovanja, na primer o časovni razporeditvi košnje, uporabi verige za odvrčanje divjadi, oblikovanju nepokošenih pasov za zavetje. Te praktične nasvete so predstavili lokalnim skupnostim na forumih za kmete. V okviru ozaveščanja so bile postavljene informativne table na travnikih, ki so upravljani na naravi prijazen način, v regijah Őrség, Goričko in ob Muri, prav tako je bil posnet dokumentarni film o upravljanju travišč. Za mlajše generacije je bila razvita družabna igra »Kmetuj naravno«, iz rezultatov popisa metuljev pa je nastal barvni atlas in serija žepnih vodnikov za turiste. Po zaključku projekta »V sozvočju s krajino« oktobra 2012 sodelujoče organizacije še naprej sodelujejo pri ohranjanju naravnih vrednot regije in širjenju trajnostnega kmetovanja, s čimer projekt dolgoročno prispeva k razvoju in varovanju biotske raznovrstnosti regije ob madžarsko-slovenski meji.

Slovenija – Magyarország

Ohranjanje in ponovna zasaditev avtohtonih sadnih sort v skupnostnem vrtu

- **Lokacija:** Kistolmács, madžarsko-slovenska obmejna regija (Zala županija, Madžarska)
- **Fotografija:**

<https://szeretunkzala.hu/wp-content/uploads/2025/03/bodei-hegy-szeretunk-zala-1024x684.jpg>

- **Naziv prakse:** Ponovna zasaditev starih madžarskih sadnih sort v okviru skupnostne pobude
- **Deluje od:** 2019.

Opis

V Kistolmácsu sta lokalna samouprava in okoljevarstvena civilna organizacija leta 2019 skupaj začela program "Sadna dediščina", katerega cilj je bila ponovna zasaditev in ohranjanje starih madžarskih sadnih sort, na primer batul jabolko, sóvári hruška, besztercei sliva in kecskeméti breskev. Izbrane sorte so zasadili v skupnostnem vrtu, ki ne služi le ohranjanju genetske dediščine, temveč tudi izobraževanju in vključevanju skupnosti. V projektu so dali poudarek na spoznavanje okoljskih potreb avtohtonih sort ter vključevanju lokalnega znanja: z pomočjo starejših prebivalcev so identificirali sorte, ki so bile nekoč značilne za to območje. V sadovnjaku ne uporabljajo kemikalij, varstvo rastlin poteka predvsem z naravnimi metodami. Območje je prosto dostopno, spomladi in jeseni prirejajo dneve sadja, kjer se šole in družine lahko seznanijo z vrednostmi starih sort, trajnostnim vzdrževanjem in ekološko vlogo.

Slovenija – Magyarország

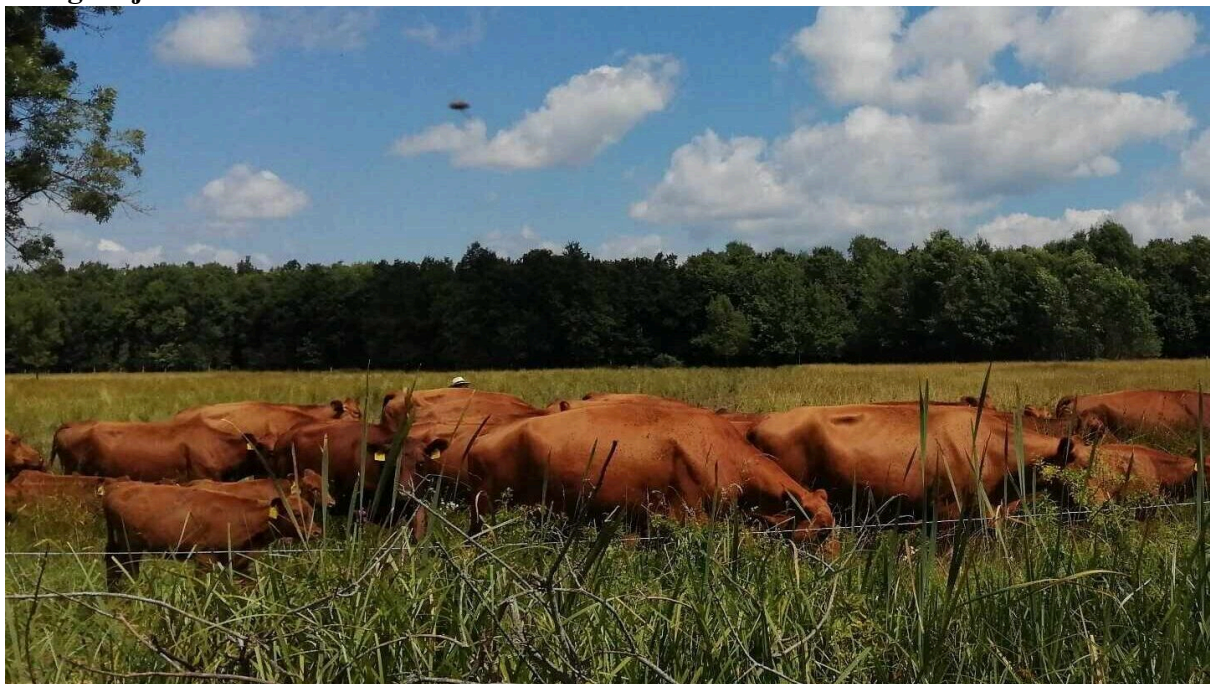
Zakaj je ta primer zanimiv?

Ohranjanje starih sort ni pomembno le z vidika kulturne in kmetijske dediščine, ampak je tudi ekološko koristno: te sorte so bolj odporne na lokalne klimatske vplive in prispevajo k ohranjanju genetske raznovrstnosti. Oblika skupnostnega vrta krepi lokalno identiteto in ekološko ozaveščenost.

Slovenija – Magyarország

DEDES agroekološki program

- **Lokacija:** okolica Lenti (županija Zala, Madžarska)
- **Fotografija:**

<https://lifelogos4waters.bm.hu/hirek/nak-terepi-bemutato-lendvadedesen-es-mahomfan/>

- **Naziv prakse:** DEDES agroekološki program na posestvih družine Szunyogh v županiji Zala
- **Deluje od:** 2023.

Opis

András Szunyogh v županiji Zala na družinskem posestvu izvaja agroekološki program, katerega glavni cilj je ustanovitev vzorčnega posestva, ki sodeluje z naravo in je specializirano za rejo konj pasme Akhal-teke ter govedi pasme Red Aberdeen Angus. Projekt temelji na svetovno vodilnih izobraževanjih o regenerativnem kmetijstvu in preizkuša izvedljivost tujih praks v domačem okolju. Osredotočen je na ohranjanje in izboljšanje habitatov, ustvarjenih z načrtovanim pašo, pri čemer poleg izboljšanja učinkovitosti namenja veliko pozornosti tudi varstvu narave. Posestvo se nahaja v južni Zala regiji, blizu slovenske in avstrijske meje. Metode, ki jih je uvedel, so edinstvene v regiji in lahko služijo kot primer kmetom z živino v okolici — tudi na slovenski in avstrijski strani, s čimer spodbuja medregionalno sodelovanje. Prav tako je pomembno omeniti, da s strokovno načrtovanimi aktivnostmi pomembno prispeva k ohranjanju biodiverzitete območja — pri čemer aktivno sodeluje z upravo Nacionalnega parka Balatonska višina in lokalno strokovno civilno organizacijo (Fundacija za varstvo velike

Slovenija – Magyarország

uharice).

Kmet izvaja regenerativno upravljanje pašnikov, ki poudarja menedžment na ravni celotnega gospodarstva. Pri regenerativnem upravljanju pašnikov in raznolikih travnikov je treba izpostaviti, da pomembno prispevajo k zajemanju ogljika v ozračju. Ta pristop upošteva potrebe in danosti območja, potrebe in posebnosti rejene živine (vrsta in pasma) ter jih združuje v skupen načrtovalni in upravljalni sistem. Andrásovo kmetovanje je v bistvu "ponovna premislek" in nadaljnji razvoj ekstenzivne reje živine. Ekstenzivna reja je v osnovi določila razvoj madžarske pokrajine, njeno ohranjanje pa poleg tradicionalnih kmetijskih vrednot pomembno prispeva tudi k ohranjanju madžarske pokrajine in biodiverzitete. Poleg tega stalno spremlja stanje na svojem območju s pomočjo različnih strokovnjakov in na podlagi dobljenih rezultatov prilagaja svojo kmetijsko prakso. Med načrti ima izredno pomembno izvedbo celotnegaletnega pašenja, kar pomembno zmanjša stroške izdelave bale sena, prehrana živine pa stalno sledi sezonskim spremembam sestave vegetacije, kar pomaga prilagoditvi živine na pašo in izboljšuje zdravstveno stanje živali. Med nadaljnjimi cilji kmeta je vzpostavitev možnosti predstavitve dejavnosti, kar omogoča prenos znanja in izvedbo strokovnih forumov, ki nudijo priložnost za izmenjavo izkušenj.

Slovenija – Magyarország

Saditev avtohtonih rastlin na zeleni strehi za trajnostno oblikovanje mestne krajine

- **Lokacija:** Mestni bazen Zalaegerszeg, županija Zala
- **Fotografija:**

<https://zalaegerszeg.hu/projektek-2/modern-varosok-program/zalaegerszegi-varosi-uszoda-fejlesztese/>

- **Naziv prakse:** Saditev avtohtonih rastlin na zeleni strehi za povečanje mestne biotske raznovrstnosti
- **Deluje od:** 2020.

Opis

V Zalaegerszegu so v okviru mestnega razvoja uredili zeleno streho na javni stavbi, ki so jo zasadili z avtohtonimi rastlinami. Cilj projekta je bil povečati mestno biotsko raznovrstnost, saj zelene strehe igrajo pomembno vlogo v mestnih ekosistemih, zlasti pri ustvarjanju življenjskih prostorov za opraševalce. Na streho so izbrali vrste, ki so značilne za lokalno okolje, kot so vrtna žajbeljka (*Salvia officinalis*), navadni rman (*Achillea millefolium*), navadni koprivovec (*Plantago lanceolata*) ter različne travne vrste, ki dobro prenašajo mestno okolje in pomagajo izboljšati naravno sposobnost tal za zadrževanje vode. Zelena streha ni pomembna le estetsko in funkcionalno, ampak ima tudi pomembno izobraževalno vlogo. Šole in lokalne skupnosti organizirajo obiske strehe, kjer se seznani z osnovami mestnega vrtnarjenja in trajnostne gradnje zelenih streh. Med izobraževanjem udeleženci spoznajo ne le vlogo rastlin, ampak tudi pomen zelenih streh kot orodja za boj proti podnebnim spremembam v mestih.

Zakaj je ta primer zanimiv?

Interreg

Sofinancira
EVROPSKA UNIJA
Az EURÓPAI UNIÓ
társfinanszírozásával

Slovenija – Magyarország

Zelene strehe so predvsem v urbanih območjih pogosto premalo izkoriščene površine, vendar imajo izjemno pomembno vlogo v zeleni infrastrukturi. Izbira avtohtonih rastlin ne povečuje le biotske raznovrstnosti, ampak pomaga tudi, da se mestna krajina harmonično vključi v naravno okolje. Poleg tega sposobnost zadrževanja vode na zeleni strehi zmanjša obremenitve povezane z odvodnjavanjem deževnice, s čimer prispeva k trajnostnemu upravljanju mestnih voda.

Slovenija – Magyarország

Keszler Družinska Kmetija

- **Lokacija:** Tekenye, županija Zala
- **Fotografija:**

<https://magyarmezogazdasag.hu/2022/01/20/oshonos-fajtak-gazdasaga/>

- **Upravljaavec:** Keszler Družinska Kmetija
- **Ime prakse:** Njihovo delovanje opisujejo kot tradicionalni, raznoliki, na družini temelječi model kmetijstva in živinoreje, ki ga lahko imenujemo tudi »veliko vaško dvorišče«, kjer živi približno tristo živali, poseben poudarek pa je na ohranjanju avtohtonih pasem ter na pridelavi rastlin brez kemikalij, v ekološkem načinu.
- **Obdobje delovanja:** Deluje že več desetletij

Opis:

Keszler Družinska Kmetija je tradicionalno, na družini temelječe kmetijsko podjetje, katerega delovanje odlično ponazarja raznolikost in zavezanost trajnosti madžarskega podeželskega kmetovanja. Kmetijo pogosto opisujejo kot veliko vaško dvorišče, kjer družinski člani vsakodnevna opravila opravljajo skupaj in si medsebojno pomagajo. Glavne dejavnosti kmetije so živinoreja, pridelava sadja in grozdja ter čebelarstvo, poleg tega pa dajejo velik poudarek tudi predelavi in sodelovanju z lokalno skupnostjo. Živinoreja ima od samega začetka ključno vlogo v življenju kmetije. Na začetku so imeli le nekaj ovc, sčasoma pa se je živalska populacija stalno povečevala in danes skrbijo za več sto živali. Poleg ovc redijo tudi mangelice, govedo,

Slovenija – Magyarország

perutnino in gosi; vse živali imajo pomembno vlogo pri samooskrbi kmetije in razširitvi ponudbe izdelkov. Pri reji živali posebno pozornost namenjajo ohranjanju avtohtonih pasem in zagotavljanju, da živali odraščajo v naravnih, brez kemikalij vzgojenih pogojih. Zaradi sledljivosti in zagotavljanja kakovosti so vse živali označene z ušesnimi številčkami, zato potrošniki natančno vedo, od kod prihaja meso ali jajca, ki jih kupujejo.

Pridelava sadja je prav tako pomembna dejavnost kmetije. V skoraj hektarskem sadovnjaku pridelujejo predvsem madžarske marelice in sorto gönci, iz katerih večinoma izdelujejo marmelade. Predelava izdelkov poteka delno na kmetiji, delno pa v sodelovanju z lokalno občino, kjer skupna kuhinja in sušilnica sodelujeta pri delu. Takšno sodelovanje koristi ne le kmetiji, temveč tudi lokalni skupnosti, saj ustvarja delovna mesta in krepi lokalno identiteto. Pri predelavi sadja uporabljajo izključno naravne, brez kemikalij pridelane sestavine, zato so marmelade in sušeno sadje visoke kakovosti in zdravi.

Tudi pri pridelavi grozdja dajejo poudarek tradicionalnim, avtohtonim sortam, kot sta Otelló in Izabella. Iz teh sort pridelujejo popolnoma ekološki grozdni sok in vino, ki sta še posebej priljubljena med zdravju ozaveščenimi kupci. Grozdje Otelló je na primer znano po visoki vsebnosti antioksidantov, zato so izdelki iz njega ne le okusni, temveč tudi zdravi. Pri predelavi grozdja uporabljajo naravne metode, izogibajo se umetnim dodatkom in kemikalijam.

Čebelarstvo je eden od ponosov kmetije, saj je njihov repičin med prejel zlato nacionalno priznanje. Tudi pri čebelarstvu uporabljajo izključno naravne, brez kemikalij postopke, zato je njihov med čist, aromatičen in zelo iskan na trgu. Čebelarstvo ne deluje le kot samostojna dejavnost, temveč je tesno povezano s sadovnjakom in poljedelstvom, saj oprasevanje prispeva k večjemu pridelku. Prisotnost kmetije na trgu se je skozi leta stalno krepila. Sprva so njihove izdelke kupovala predvsem nemška in avstrijska podjetja, kasneje pa so uspeli skleniti pogodbe tudi z italijanskimi in turškimi partnerji. Med pandemijo COVID se je povpraševanje močno povečalo, čeprav so bile cene takrat nizke. Od takrat je trg postal bolj selektiven, a kakovostni ekološki izdelki so še vedno iskani. Vodstvo kmetije nenehno išče nove priložnosti za širitev ponudbe in predelovalnih zmogljivosti. Med prihodnjimi načrti je razvoj predelave sadja in začetek predelave mleka, na primer proizvodnja ovčjega sira in drugih mlečnih izdelkov.

V središču filozofije delovanja Keszler Družinske Kmetije so kakovost, trajnost in ohranjanje tradicije. Vsi delovni procesi so utečeni, vsak družinski član pozna svoje naloge, delovanje kmetije je stabilno in uravnoteženo. Povratne informacije kupcev, nagrade in stalni tržni uspeh kažejo, da je model Keszler Družinske Kmetije življenjsko sposoben in lahko služi kot vzor drugim družinskim kmetijam. Sodelovanje z lokalno skupnostjo, naravi prijazno kmetovanje in proizvodnja kakovostnih izdelkov vse to prispeva k dolgoročnemu uspehu kmetije in ohranjanju vrednot madžarskega podeželskega kmetijstva.

Slovenija – Magyarország

Uprava narodnega parka Órségi - upravljanje naravnih habitatov

- **Lokacija:** jugozahodni del županije Vas (Órség, okolica Óriszentpéter), pa tudi območje Medžimurja in Porabja.
- **Foto:**

<https://orseginemzetipark.hu/list-page/455-orsegi-nemzeti-park/1661-a-nemzeti-park>

- Upravitelj: Upravitelj Narodnega parka Órség (sedež: Óriszentpéter).
- Ime dejavnosti: Upravljanje habitatov integrirano s tradicionalnim kmetovanjem
- Trajanje delovanja: Nacionalni park od ustanovitve 1. marca 2002 izvaja kompleksno varstvo narave; zadevni programi upravljanja se od takrat neprekinjeno izvajajo.
- Opis: Upraviteljstvo daje prednost tradicionalnemu gospodarjenju in rabi krajine kot načinu upravljanja s habitatmi. V gospodarstvu imajo veliko čredo madžarskih sivih goved (približno 300 krav in telet), ki ohranjajo odprtost trstičja in travnikov. Poleg tega vzrejajo tudi domače konje iz Murakoze (približno 50 konj). Od leta 2017 so poskusno naselili tudi evropske bizone (začetna populacija je bila 12 osebkov, danes pa se je

Slovenija – Magyarország

povečala na skoraj 30 osebkov). Pašajoče sive krave in konji preprečujejo pogozdovanje travnikov in pašnikov, s čimer pomagajo ohranjati zaščitena travniška in gozdna življenjska okolja – ta življenjska okolja brez vrst bi se sicer hitro ponovno pogozdila. Reja avtohtonih domačih živali ni samo krajinska in kulturna vrednost, ampak ima tudi pomemben pomen za življenjsko skupnost: s prehrano pašnih živali (trava-seno) se ustvarjajo življenjski prostori za žuželke, ptice in dvoživke. S posaditvijo bizonov (bölények) poteka tudi poskusna „obnova pragozda“: park si prizadeva spoznati prvotno strukturo teh območij in jo poskusno ponovno vzpostaviti. Z naravno usklajeno pašo (govedorejo in konjsko pašo) nacionalni park zagotavlja nadaljevanje tradicionalne rabe krajine in s tem preprečuje pogozdovanje travnikov in kosnic. Upravljanje naravnih habitatov v Narodnem parku Őrség je zgleden primer integracije tradicionalnih kmetijskih dejavnosti (npr. paša, vzdrževanje sadovnjakov) z naravovarstvenimi cilji. Paša sivih goved, murakoških konj in poskusno naseljenih evropskih bizonov zagotavlja ohranitev polodprtih habitatov, ki so izredno pomembni za ohranitev rastlinskih in živalskih vrst, vezanih na travnike. Če se travniki ne bi redno uporabljali za pašo, bi se ti habitat v kratkem času spremenili v grmičevje, nato pa v gozd, kar bi povzročilo izgubo habitata za vrste, ki tam živijo in so v mnogih primerih zaščitene ali posebej zaščitene. Ohranjanje paše se zato ne more razumeti le kot krajinsko in kulturno dediščino, ampak tudi kot aktivno orodje za upravljanje habitatov.

Naravovarstvene prakse v Narodnem parku Őrség so v skladu s cilji mreže Natura 2000, ki je namenjena dolgoročnemu ohranjanju vrst in habitatov, ki so pomembni za Evropsko skupnost. Večji del parka je vključen v mrežo Natura 2000, zato upravljanje habitatov s pašo in košnjo prispeva k izpolnjevanju nacionalnih in evropskih ciljev biotske raznovrstnosti. S pomočjo paše madžarskih sivih goved, muraško-közeli konj in evropskih bizonov se ohranjajo zaščiteni habitat, kot so vrstno bogate travnike in močvirske travnike, ki so nepogrešljivi za nekatere vrste iz seznama Natura 2000. Dejavnost uprave prispeva k ohranjanju ugodnega naravovarstvenega stanja habitatov, s čimer neposredno podpira delovanje mreže Natura 2000 in izvajanje Strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030.

Dejavnost Narodnega parka Őrség tako celostno služi ohranjanju biotske raznovrstnosti – na ravni habitatov, vrst in genov – ob ohranjanju in upravljanju tradicionalnih, okolju prijaznih oblik kmetovanja v regiji. To je še posebej pomembno z vidika strategije EU za biotsko raznovrstnost in smernic za zeleno prehod, ki dajejo prednost rešitvam, temelječim na naravi.

Slovenija – Magyarország

Sadovnjak Zvončica

- **Lokacija:** Óriszentpéter
- **Foto:**

<https://orseginemzetipark.hu/list-page/456-bemutatohelyeink/4217-csorgoalma-gyumolcsoskert>

- **Upravitelj:** Upravitelj Narodnega parka Órség
- **Ime dejavnosti:** Ohranjanje in predstavitev avtohtonih sort sadja
- **Od kdaj deluje:** od leta 2002, od ustanovitve narodnega parka

Opis

Sadovnjak Csörgőalma je eden od pomembnejših krajev za ohranjanje in predstavitev genske dediščine v Narodnem parku Órség, kjer je zbranih več kot 100 starih lokalnih sort sadja. Prispeva k ohranjanju starih avtohtonih sort sadja, ki so ključni element kmetijske biotske raznovrstnosti. Več sto sort, ki se tu gojijo, so odporne in potrebujejo manj kemičnih sredstev za zaščito rastlin, zato se trajnostno vključujejo v naravovarstvene cilje. Cilj sadovnjaka je ohranjanje in predstavitev sort sadja, ki so

Slovenija – Magyarország

značilne za Őrség, dobro uspevajo brez škropiv in kemikalij ter so odporne na vremenske vplive. Med sadnimi vrstami najdemo različne jabolka (npr. čingrka, batul, vasalma), hruške (npr. solna hruška, bodičasta hruška), slive, češnje, pa tudi divji kostanj in zaščiteno domačo jesenovko.

Posebnost vrta je, da se pod sadnimi drevesi nahajajo travniki, ki ne dajejo samo sadja, ampak tudi seno in ohranjajo dragocene rastline, kot so agarkosbor in jesenska kikerica.

Iskanje in zbiranje sadnih sort poteka neprekinjeno s strani sodelavcev narodnega parka, ki na zahtevo zainteresiranim zagotovijo tudi cepiče. Vrt je odprt za obiskovalce skozi vse leto, informacijske table pa jim pomagajo pri orientaciji. Odlično je primeren tudi za izobraževalne in skupnostne namene.

Slovenija – Magyarország

Viszáki Vrt vil

- **Lokacija:** Viszák
- **Foto:**

https://www.guide2visit.eu/vonzerok-reszletek/tunderkert?utm_source=chatgpt.com

- **Ime dejavnosti:** Ohranjanje in predstavitev avtohtonih sort sadja v skupnosti
- **Od kdaj deluje:** 2009

Opis

Vízaki Tündérvrt (Vízaki pravljíchni vrt) je eden prvih in najbolj znanih primerov gibanja pravljíchnih vrtov, katerega cilj je ohranjanje in ponovna zasaditev avtohtonih sort sadja. Pobuda temelji na delu gozdarja Gyula Kovácsa, ki že več desetletij zbira in deli sadike starih sort v Karpatske kotlini. Gibanje se je doslej razširilo na 19 naselij v okrajih Vas in Zala.

V vizzaki vrtu je okoli 40 drevesnih sadik, med njimi tudi redke vrste, kot sta batul jabolko in solna hruška. Stare sorte, ki so pogosto izginjajo iz sodobnega intenzivnega pridelovanja, služijo kot genetsko zaščitna mreža, zato so bistvenega pomena za biotsko raznovrstnost in varnost preskrbe s hrano. Kmetijstvo, ki temelji na lokalnih sortah, je bolj trajnostno, saj zahteva manj zunanjih vložkov (kemikalij, namakanja itd.).

Pravljíchni vrt ne služi samo ohranjanju sadnih sort, ampak tudi kot skupnostni prostor. Letne slovesnosti ob prazniku Blažene Marije sadja so skupnostni dogodki, kjer ima cepljenje novih

Interreg

Sofinancira
EVROPSKA UNIJA
Az EURÓPAI UNIÓ
társfinanszírozásával

Slovenija – Magyarország

dreves ne le biološki, ampak tudi simboličen pomen. Vrt prispeva k ohranjanju kulturne dediščine in krepitvi skupnostnega duha.

Pravljичn vrt prispeva k ohranjanju genske raznolikosti, izboljšanju odpornosti proti podnebnim spremembam in ohranjanju lokalne kmetijske dediščine.

Slovenija – Magyarország

Tök-jó Porta – „Zlato Őrséga“

- **Lokacija:** Őrimagyarósd
- **Foto:**

<https://tokjoporta.hu/>

- **Vzdrževalec:** Gábor Szabó, pridelovalec
- **Ime dejavnosti:** Pridelava oljčnega bučnega semena v Őrségu in tradicionalno stiskanje bučnega olja

Opis

V vaseh v Őrségu ima pridelava oljnega bučnega semena in stiskanje bučnega olja skoraj stoletno tradicijo. Pridelovalci v Őrségu pridelujejo posebne sorte oljnega bučnega semena. Zrele buče po žetvi skrbno izberejo in posušijo. Zimskih večerih iz njih odstranijo semensko jedro (köpesztés), nato semena v več korakih zmeljejo, zmešajo z vodo in soljo ter pražijo v lesenih posodah. Pražena semena stisnejo s tradicionalnimi hrastovimi stiskalnicami: tako pridobljeno bučno olje ima svež vonj in zelenkasto barvo ter je 100-odstotno čisto in brez dodatkov. Stranski proizvod stiskanja (bučna moka) se tradicionalno uporablja za krmo.

Slovenija – Magyarország

Tök-jó Porta je družinsko podjetje malih pridelovalcev, ki se nahaja v srcu Órséga, v Órimagyarósd-u. Družina se že več generacij ukvarja s pridelavo rastlin, s posebnim poudarkom na pridelavi oljnega bučnega semena. Iz bučnega semena v lastni manufakturi proizvajajo toplo stisnjeno bučno olje, tako da so prisotni v celotnem procesu, od sajenja semena do proizvodnje olja. Na dvorišču ponujajo ogled stiskanja in degustacijo, kjer lahko obiskovalci spoznajo tradicionalni postopek proizvodnje bučnega olja ter poskusijo hladno in toplo stisnjena olja ter bučne kreme z različnimi okusi. Izdelki kmetije Tök-jó Porta, kot so toplotno stisnjeno bučno olje in naravna bučna krema, so izdelki z zaščitnim znakom Upravne enote Narodnega parka Órség.

Ta praksa ohranja rastlinski genofond, značilen za to območje, in lokalne kmetijske tradicije. Pridelava buč brez uporabe kemikalij in lokalna predelava spodbujata koristne žuželke in življenje v tleh, medtem ko tradicionalne metode (ročno stiskanje) izključujejo kemikalije, ki obremenjujejo okolje. Ohranjanje proizvodnje avtentičnega „bučnega olja iz Órséga“ je del vrednot skupnosti, zato ta praksa neposredno prispeva k ohranjanju regionalne biotske raznovrstnosti in krajinskemu gospodarjenju, obenem pa spodbuja trajnostne kmetijske prakse.

Slovenija – Magyarország

Ekološka kmetija Ajda

Kmetija nosi ime AJDA – ajda v pridelavi predstavlja simbol skromnosti, kar je pravo nasprotje njenemu bogatemu okusu in kulinarčni pestrosti. Je hrana za prebujenega človeka, skromnega v porabi in bogatega v dajanju. Z apelom »Bodi ajda!« tako tudi naše kupce in javnost nagovarjamo k prebujenosti. Prebujenosti, ki jo svet tako zelo potrebuje.

Info na: <https://kmetija-ajda.si/>

Naslov: Zgornja Pristava 26, 2323 Ptujška gora

<https://kmetija-ajda.si/>

Opis:

Biodinamična kmetija AJDA, ki se nahaja v Halozah v Podravju (Slovenija), je družinsko vodena kmetija iz Ajdovca. Delo na kmetiji poteka skladno z biodinamičnimi načeli in zahteva kontinuirano angažiranost skozi vse leto, pri čemer so toplejši meseci še posebej zahtevni zaradi

Slovenija – Magyarország

povečanih delovnih obremenitev. Vodenje kmetije zahteva dolgotrajno in dosledno izvajanje nalog, ki ne dopuščajo odlašanja. Pri opravljanju svojih dejavnosti družina stremi k temu, da zagotovi najvišjo kakovost in vzdržuje profesionalen odnos do dela ter strank.

Izdelki in storitve, ki jih ponuja ekološka kmetija Ajda:

- a. Bio šparglji iz biodinamične predelave
- b. Bio LŮKAV z lešniki

Veganski namaz, ki služi kot izjemen dodatek različnim jedem. Pripravljen je iz ocvrte čebule, obilice lešnikov in doma sušenih bio jabolk, kar mu daje edinstveno sladkasto in oreškasto aromo. Namaz se uporablja kot namaz na kruhu ali kot podlaga drugemu, bolj blagemu namazu. Odlično se obnese tudi kot dodatek pri pripravi enolončnic, zelja, repe ter za zabelitev krompirja, testenin, zelenjave, žgancev, ajdove kaše ali zelenjavnih zavitkov. Prav tako se prilega na zelenjavne pite in pice.

- c. Bio VEGILUX

Delikatesa za kulinarčna razvajanja, ustvarjena iz skrbno izbrane bio leče, bio suhih paradižnikov in bio začimb. Prefinjeno, rahlo pikantno noto ji daje kombinacija sušenih pelatov, hladno stiskanega olivnega olja, čilija in svežih zelišč. Odlično se poda na tople kruhke, kot sestavina finger food prigrizkov ali kot omaka za testenine. Da bi ohranili naravno svežino svežih zelišč, izdelek ni pasteriziran in se sveže pripravlja po naročilu.

- d. Bio ČEMAŽEV PESTO

Veganska presna omaka oziroma namaz je hladno pripravljen iz 70 % mladih, svežih čemaževih listov, ekstra deviškega bio olivnega olja in piranske soli. Čemaž se nabira na ustrezen dan glede na biodinamični koledar in se predela še isti dan, kar omogoča ohranitev svežine in aromatičnih lastnosti. Izdelek je gost in kremast, brez dodanih oreškov, zato je primeren tudi za osebe z alergijami na oreščke. Uporablja se kot namaz za kruh, dodatek sendvičem, solatam, testeninam, rižu, kašam in drugim jedem, kjer je zaželen okus česna in soli.

- e. Teambuilding na Ajdi

Aktivnosti vključujejo kuhanje, delo na zemlji kot del terapije (Terrapija), biodinamično pridelavo hrane, apiterapijo ter spoznavanje značilnosti in naravnih lepot Haloz.

Slovenija – Magyarország

Sadjarska kmetija Trstenjak

Na sadjarski kmetiji Trstenjak v Pomurju uspeva več kot 8.500 ekoloških jablan, vinograd s sorto grozdja Sauvignon, nasadi sliv, kostanjeva drevesa, mladi nasad aronije ter druge sadne vrste. Kmetija že več kot 15 let proizvaja naravne sokove iz lastnih pridelkov. Kupcem po naročilu nudijo tudi storitev priprave jabolk – olupijo, narežejo ali naribajo jih ter pakirane v 25-kilogramskih zabojih dostavijo na dom.

Info na: <http://www.trstenjak.eu/>

Naslov: Stročja vas 46, 9240 Ljutomer

<http://www.trstenjak.eu/>

Opis:

Ekološka sadjarska kmetija Trstenjak se od leta 1998 posveča predelavi sadja v naravne sokove. Proizvodnja poteka na sodobni avtomatski pretočni liniji, kjer sokove pasterizirajo s toploto, pridobljeno iz obnovljivega vira – lesne biomase. Posebna pozornost je namenjena izbiri optimalno zrelega in kakovostnega sadja ter skrbno pripravljeni mešanici sort, ki zagotavlja prepoznaven, poln in svež okus brez dodanih umetnih barvil, sladil, arom ali konzervansov.

Slovenija – Magyarország

Poleg osnovne dejavnosti kmetija Trstenjak pod blagovno znamko **Zdrava mal'ca** ponuja tudi zdravo prehrano prek prodajnih avtomatov. Med izdelki so na voljo naravni sokovi, sveža jabolka, suho sadje, jabolčni zavitek, domači navadni in sadni jogurti, pražena bučna semena ter druge ekološke dobrote. Kmetija tako pomembno prispeva k širjenju ponudbe kakovostne, lokalno pridelane hrane v Pomurju in širše.

Večina sokov se distribuira v šole, vrtce, gostinske obrate, kmečke turizme ter izbrane prodajalne po vsej Sloveniji. Izdelki s prepoznavnim znakom srčka so na voljo tudi v večjih trgovinah Mercator po vsej državi. Kmetija kupcem nudi možnost naročila brezplačnih vzorcev sokov in jih vabi, da se sami prepričajo o kakovosti izdelkov ter tako naredijo korak bližje naravni prehrani.

Izdelki ki jih ponuja sadjarska kmetija Trstenjak:

- a. 100 % grozdni sok
- b. EKOGRÜNT Ekološki 100% jabolčni sok
- c. Grozdni kis 0,7L
- d. 100% jabolčni sok (bistri)
- e. EKOGRÜNT Ekološki sok 100% aronije
- f. EKOGRÜNT Ekološki 100% pomarančni sok
- g. EKOGRÜNT Ekološki sok rdeče pese z jabolkom
- h. EKOGRÜNT Ekološki sok korenček z jabolkom
- i. Sok aronija z jabolkom
- j. Jagodni nektar

Slovenija – Magyarország

Gorički raj, Sabina Lehner s.p.

V vasi Ratkovci že vrsto let deluje Gorički raj, prvi obrat za predelavo mleka na območju Goričkega. Njegov osnovni namen je spodbuditi in ohraniti živinorejske kmetije, ki sledijo tradicionalnim praksam krmljenja živali s senom in pašo. V obratu se mleko predeluje v različne mlečne izdelke visoke kakovosti.

Info na: <https://www.mojponudnik.si/ponudniki/goricki-raj/>,
https://www.facebook.com/p/Gori%C4%8Dki-raj-100079477087218/?locale=sl_SI

Naslov: Ratkovci 20a, 9207 Prosenjakovci

<https://www.mojponudnik.si/ponudniki/goricki-raj/>

Opis:

Večina sestavin, uporabljenih pri izdelavi jogurtov, izvira iz lokalnega okolja ali je pripravljena neposredno v obratu Gorički raj. Mleko dobavljajo kmetje iz sosednje vasi, ki imajo le nekaj krav, kar prispeva k ohranjanju tradicionalne, sonaravne živinoreje. Tudi sadje, zlasti jabolka in bezgov sirup, je lokalnega izvora. Jogurti so nekaj posebnega, saj so izdelani iz nehomogeniziranega mleka, brez kakršnihkoli dodatkov – vsebujejo le jogurtovo osnovo in

Slovenija – Magyarország

sadne pripravke, ki jih v obratu ročno pripravljajo zgolj z dodatkom sladkorja. Celoten proizvodni proces, od prevzema mleka do končnega izdelka, poteka ročno in v celoti znotraj obrata.

Izdelki obrata Gorički raj so na voljo v trgovinah Mercator, deloma pod blagovno znamko »Radi imamo domače«, ter v trgovinah Interspar pod blagovno znamko »Jogis«. Poleg tega so na voljo tudi v izbranih lokalnih prodajalnah, kot so trgovina Šklojca in trgovina Naša bauta v Murski Soboti ter v trgovinah podjetja Goričanka d.o.o. Jogurti se ponujajo tudi okoliškim osnovnim šolam kot del šolske malice. V ponudbi so različni sadni jogurti, navadni jogurt, mlečni deserti ter mlečni riž.

Izdelki ki jih ponuja Gorički raj, Sabina Lehner s.p.:

- a. Jogurt vanilija s čokoladnimi kroglicami
- b. Jogurt - jagoda
- c. Jogurt - Jabolka
- d. Jogurt - naravni
- e. Jogurt - borovnica
- f. Jogurt – suho sadje
- g. Mlečni desert - jesenski
- h. Mlečni desert - potratni
- i. Mlečni desert – koruzni z robido
- j. Mlečni riž

Slovenija – Magyarország

Slovenska vzorčna kmetija Gornji Senik

- **Lokacija:** 9985 Gornji Senik, Glavna ulica 65
- **Fotografija:**

<https://www.kmetija.hu/hu/galeria/rendezvenyek/almafesztival-2015/>

- **Ustanovitelj:** Slovenska podeželska d.o.o. (neprofitna organizacija za podporo slovenski skupnosti v dolini Rabe)
- **Ime prakse:** center za razvoj agroturizma in skupnosti
- **Deluje od:** 2014

Opis

Slovenska vzorčna kmetija v Gornjem Seniku se nahaja v naravno ohranjenem obmejnem območju med Madžarsko in Slovenijo, v bližini tromeje. Gre za inovativen agroturistični in skupnostno usmerjen razvojni center, ki je nastal kot rezultat sodelovanja pripadnikov narodne skupnosti. Njegovo delovanje presega tradicionalne cilje kmetijstva: prispeva k ohranjanju prebivalstva na podeželju, k obnovi značilne kulturne krajine in k varovanju naravnih vrednot – ob tem pa upošteva tudi potrebe prihodnjih generacij.

Vzorčna kmetija spodbuja trajnostno rabo lokalnih naravnih virov, podpira oživljanje tradicionalnih oblik kmetovanja ter prispeva k razvoju t. i. »blagega turizma« v regiji.

Slovenija – Magyarország

Osrednji element kmetije je objekt z imenom Alma-lak, ki deluje kot prostor za predelavo sadja in usposabljanje. Opremljen je s sodobno tehnologijo in proizvodno linijo, ki služi tako izobraževanju lokalnih kmetov kot tudi predelavi lokalno pridelanega sadja – predvsem jabolk. Udeleženci lahko sami preizkusijo celoten proces priprave jabolčnega soka – od pranja in mletja, do stiskanja, pasterizacije in polnjenja v steklenice. Prostor za predelavo obenem služi kot izobraževalni in ozaveščevalni center, ki ga redno obiskujejo osnovnošolske skupine, lokalni kmetje ter udeleženci skupnostnih dogodkov.

Druga pomembna dejavnost kmetije je čebelarstvo. Na območju je postavljenih več predstavitvenih panjev, kjer obiskovalci lahko spoznajo življenje čebel, osnovne procese čebelarjenja ter vlogo oprasovalcev v ekosistemu. Programom čebelarstva se običajno pridruži tudi pokušina medu, kjer je mogoče poskusiti različne vrste medu iz lastne proizvodnje.

Poleg medu kmetija predeluje tudi druge izdelke: domače marmelade, sirupe, suho sadje ter hladno stiskano bučno olje – eno izmed tradicionalnih značilnosti pokrajine Őrség. Posebno pozornost si zasluži tudi živinorejska dejavnost kmetije, ki temelji na oživitvi tradicionalne reje goveda. Ta nima le gospodarsko, temveč tudi izobraževalno in skupnostno vlogo. Reja poteka na pašnikih, na ekstenzivnem način, ki je v skladu z naravnim načinom rabe krajine in njenim okoljskim značajem. Goveje meso se uporablja tudi v restavraciji na kmetiji, kjer pripravljajo različne lokalne specialitete, kot so golaž, juhe ali mesne jedi.

Izdelki kmetije niso namenjeni zgolj lastni porabi, ampak so na voljo tudi v lokalni prodajalni na kraju samem. V prodajalni so na voljo omenjeni sokovi, marmelade, med, bučno olje ter različni rokodelski izdelki lokalnih ustvarjalcev. S tem vzorčna kmetija ni zgolj primer samooskrbe in lokalne predelave, temveč tudi neposreden kanal za ustvarjanje regionalne dodane vrednosti.

Slovenska vzorčna kmetija je tudi pomemben del turistične ponudbe. Na lokaciji deluje restavracija s kapaciteto 45 oseb, ki ob koncih tedna in po predhodni najavi tudi med tednom sprejema goste. Na jedilniku prevladujejo jedi iz lokalnih sestavin in z značilnostmi pokrajine – med drugim zeljeva juha (szőgleves), golaž z dödöllo ali solata z bučnim oljem.

Kmetija ima tudi pomembno vlogo pri povezovanju skupnosti. Vsako leto organizira več kulturnih in družabnih dogodkov, kot so obredi ob Marijinem oznanjenju, pravljичni večeri, rokodelske delavnice in kulinarične predstavitve. Ti dogodki omogočajo povezovanje tako lokalnim prebivalcem kot tudi pripadnikom slovenske skupnosti onstran meje, s čimer krepijo sodelovanje in skupno ohranjanje tradicij.

Sklepno lahko rečemo, da Slovenska vzorčna kmetija v Gornjem Seniku na zgleden način združuje ohranjanje lokalne agrarne kulture, predelavo pridelkov, skupnostno izobraževanje in trajnostni turizem. Njene dejavnosti predstavljajo sodoben model sonaravnega kmetovanja, kratkih prehranskih verig in skupnostnega ustvarjanja vrednosti, ki se odlično vklaplja v trajnostne in biodiverzitetne cilje regije.

Slovenija – Magyarország

Primeri za povečanje lokalne biotske raznovrstnosti zunaj ciljnoga območja

Ekološka vas Gyűrűfű

- **Lokacija:** Gyűrűfű (županija Baranya, Madžarska)
- **Fotografija:**

<https://www.gyurufu.net/galeria-hazak/>

- **Ime prakse:** Ekološka vas Gyűrűfű
- **Deluje od:** 1991

Opis

Ekološka vas Gyűrűfű se je začela oblikovati leta 1991 na območju nekdanje vasi Gyűrűfű v Baranjski županiji, ki je bila zapuščena v 70. letih 20. stoletja. Ne gre za samostojno naselje – upravno spada pod zunanje območje naselja Ibafa. Pobudniki projekta so bili okoljevarstveniki, ki so si želeli ustvariti naselje, ki temelji na načelih ekologije in okoljskih znanosti, z namenom

Slovenija – Magyarország

čim manj škodovati naravi. Ob tem pa naj bi naselje nudilo udobno, kakovostno in zanimivo življenje prebivalcem, ki naj bi ostali povezani tako z naravnim okoljem – kot temeljem njihovega bivanja – kot tudi s širšo družbo, katere del so. Stara vas je bila umeščena v majhno, samostojno povodje, kar je bila tudi osnova za načrtovanje novega naselja. Tako so lahko celostno pristopili k načrtovanju in zmanjšali vpliv zunanjih dejavnikov.

V vasi je dovoljena izključno ekološka, kemično neobremenjena pridelava, razdelitev kmetijskih zemljišč pa temelji na načelih permakulture. Zaradi tega je biotska raznovrstnost območja izjemno visoka, kar dokazuje tudi prvi Slovenski dan biotske raznovrstnosti, ki sta ga leta 2006 skupaj organizirala Madžarsko združenje za ptice in Združenje Gyűrűfü. Že pri tem prvem dogodku so na vzorčnem območju v dolini Szentlélek, ki obsega le en kvadratni kilometer, prepoznali 1656 večceličnih živih bitij – živalskih, rastlinskih in gobjih vrst – kar je presežek predhodnih ocen. Raziskava je prinesla tudi presenečenja. Prisotnost velikanskega repatiča (*Papilio machaon*), rumenega volnatka (*Yponomeuta padella*) in pisanega rumenega repatiča (*Euphydryas aurinia*), vrst, ki so kot indikatorske vrste vključene v mrežo Natura 2000, na območju Gyűrűfü doslej ni bila dokumentirana. Na seznam je bila uvrščena tudi zelo redka vrsta brenčaća (*Diptera, Syrphidae*), ki je bila v Madžarski do tedaj znana samo na treh lokacijah. Leta 2007 so na drugem slovenskem dnevu biotske raznovrstnosti izvedli ponovitev raziskave s 30 raziskovalci. Strokovnjaki so preučevali naslednje skupine: rastline, gobe, sesalce, ptice, plazilce, dvoživke, mehkužce, hrošče, metulje, stenice, stonoge, pajke, cvrčke, koprive, pajke, kačje pastirje, trdokrilce, muhe, kačje pastirje, kobilice, vodne brezvretenčarje in enocelične organizme. Skupno število najdenih vrst je skupaj s prejšnjim letom znašalo 2162, med najdbami pa so bili tudi redki primerki, kot so gorski kačji pastir in vzhodni močvirski sovji metulj.

Tretji dan biotske raznovrstnosti je bil načrtovan za oktober 2008. Rezultati treh let so skupno 3342 vrst živali in rastlin, kar predstavlja svetovno pomembno biotsko raznovrstnost.

Zakaj je ta primer zanimiv?

Ekološka vas je popoln primer harmoničnega sobivanja človeka in narave, kjer uporabljajo kmetijske, živinorejske in arhitekturne metode, ki ohranjajo naravne vrednote območja ter vzdržujejo visoko biotsko raznovrstnost.

Slovenija – Magyarország

Naravovarstvena organizacija Somogy

- **Lokacija:** Somogyfajsz, Nagyberek, Boronka-mellék, Petesmalom, Csokonyavisonta (Županija Somogy)
- **Fotografija:**

<https://stvsz.com/ember-termeszet-taj/>

- **Ime prakse:** Aktivno varstvo narave za biotsko raznovrstnost
- **Deluje od:** Od leta 1980

Opis

Organizacija za varstvo narave Somogy je bila ustanovljena leta 1980 z namenom ohranjanja naravnih vrednot županije Somogy. Njihovo temeljno načelo je, da lahko trajnostno gospodarjenje, ki temelji zgolj na tradicijah in značilnostih pokrajine, služi blaginji in razvoju ljudi v Somogyju ter ohranjanju naših ekoloških vrednot.

V okviru programa Somogy Vadvíz je organizacija leta 1989 kot prva nevladna organizacija na Madžarskem kupila ekološko pomembna območja za varstvo narave. Tako se je v državi začelo t.i. zasebno varstvo narave.

Danes izvajajo praktično naravovarstvo na približno 800 hektarjih lastnih življenjskih habitatov. Ohranjajo tradicionalne metode gospodarjenja in upravljanja zemljišč, ki so stoletja zagotavljale pogoje za ohranjanje ekoloških vrednot. Ohranjajo tradicijo ribolova, pastirstva in vzreje tradicionalnih madžarskih domačih živali kot del kulturne dediščine.

Pomembno nalogo vidijo v tem, da čim širšemu krogu zainteresiranih predstavijo naravne in kulturne vrednote svojih območij ter pomen njihovega ohranjanja.

Slovenija – Magyarország

Njihova območja tvorijo povezan ekološki koridor, t.i. "zeleni koridor". Ta povezan in prehoden koridor zagotavlja vrstam stalno prehransko bazo, nemoteno migracijsko pot in mesta za razmnoževanje.

Znotraj Somogyja ohranjajo ekološko vrednost gozdnih pašnikov in mokrišč s ohranjanjem tradicionalnih načinov gospodarjenja.

Z obnovo mokrišč oživljajo svet barja in močvirij, značilen za Somogy pred izsuševanjem. Na tem območju znova najdejo obilico hrane številne vodne ptice, črni in beli štoklji ter žličarji.

Zakaj je ta primer zanimiv?

Organizacija je posebej usmerjena v ohranjanje biotske raznovrstnosti z aktivnimi okoljskimi ukrepi, ekološkim gospodarjenjem ter obnovo prvotnih nedotaknjenih naravnih habitatov.

Slovenija – Magyarország

Združenje Biokultura Vzhodne Madžarske

- **Lokacija:** Regija Severno-Alföld
- **Ime prakse:** Mentorski program Združenja Biokultura Vzhodne Madžarske
- **Deluje od:** od leta 1993

Opis

Združenje Biokultura Vzhodne Madžarske so ustanovile osebe, ki živijo v regiji Severni Alföld na Madžarskem in so predane varstvu okolja, ekološkemu kmetovanju ter uživanju bio živil. Združenje povezuje bio kmete, ki delujejo na različnih področjih, kot so pridelava zelenjave in rastlin, predelava mesa ter proizvodnja mlečnih izdelkov. Njihovo delovanje podpira harmoničen odnos med človekom in naravnim okoljem.

Njihov cilj je promocija in širjenje ekološkega kmetovanja, povezovanje kmetov, ki ekološko gospodarijo, ter razvoj harmoničnega odnosa med človekom in naravo.

Naloge združenja so:

- Promocija, razširjanje in ozaveščanje o ekološkem kmetovanju
- Spodbujanje uživanja izdelkov iz ekoloških kmetij
- Certificiranje in prodaja izdelkov iz ekoloških kmetij
- Zastopanje interesov ekoloških kmetov pred proizvajalci, potrošniki in oblastmi
- Vključevanje v ohranjanje genske zasnove tradicionalnih in avtohtonih rastlinskih in živalskih vrst
- Podpora varstvu okolja in ekološkemu raziskovalno-razvojnemu delu
- Širjenje teoretičnega in praktičnega znanja o ekološkem kmetovanju med odraslimi in otroki (predavanja, tečaji, strokovno svetovanje, predstavitve, publikacije)
- Vzdrževanje stikov in sodelovanje z domačimi, tujimi in mednarodnimi organizacijami za ekološko kmetovanje
- Prizadevanje za zmanjšanje bremena naravnega okolja in hrane s snovmi, ki niso naravnega izvora
- Podpora teoretičnim in praktičnim metodam pridelave kakovostnejših, bolj zdravih in hranljivih pridelkov
- Omogočanje osnovne izobrazbe za biokmete ter nadaljnje izobraževanje strokovnih svetovalcev

Zakaj je ta primer zanimiv?

Organizacija, ki združuje 218 kmetov in kmetijska podjetja, veliko prispeva k širjenju, izobraževanju in promociji ekološkega kmetovanja ter hkrati skrbi za biotsko raznovrstnost regije in ohranjanje tradicionalnih rastlinskih in živalskih vrst. S promocijo in razširjanjem tradicionalnih, območju značilnih živalskih in rastlinskih vrst sodeluje tudi pri ohranjanju genske zasnove tradicionalnih in avtohtonih vrst.

Slovenija – Magyarország

Zaključek

Zgoraj predstavljeni primeri odražajo inovativne in trajnostne prakse za povečanje biotske raznovrstnosti ob madžarsko-slovenski meji. Vsaka od teh praks ne cilja le na varstvo in obnovo okolja, temveč predstavlja tudi izobraževalno in gospodarsko vrednost za lokalne skupnosti. Uporaba avtohtonih rastlin, prakse prijazne do biotske raznovrstnosti in trajnostno gospodarjenje niso pomembni le v teoriji, ampak ponujajo tudi praktične in prilagodljive rešitve.

Inovativni pristopi, kot so vzpostavitev zelenih streh v mestnem okolju ali sajenje avtohtonih sadnih sort, dokazujejo, da trajnost ni zgolj značilnost podeželja, ampak tudi v urbanih območjih pomembno in potrebno orodje za doseganje okoljskih ciljev. Te prakse ne le pomagajo varovati in obnavljati naravna življenjska okolja, temveč prispevajo tudi k gospodarski diverzifikaciji, krepitvi občutka skupnostne povezanosti in trajnostnemu razvoju lokalne proizvodnje. Ohranjanje in povečevanje biotske raznovrstnosti je ena največjih izzivov prihodnosti, ki ni zgolj naloga znanstvene skupnosti, ampak vsakega posameznika. Takšni primeri jasno kažejo, da je ključ trajnostnega razvoja ne le v novih tehnologijah, ampak tudi v pravilni uporabi tradicionalnega znanja in praks. Hkrati to odpira priložnost, da avtohtone rastline in lokalne sorte ponovno zaživijo v vsakdanjem življenju, obenem pa spodbujajo varstvo narave in gospodarsko blaginjo.

Prakse prijazne do biotske raznovrstnosti ne prinašajo sprememb samo na individualni in skupnostni ravni, ampak skupaj prispevajo k ustvarjanju bolj trajnostne in odporne prihodnosti. Da bi se te prakse resnično razširile in uveljavile, je nujno sodelovanje različnih deležnikov in vključevanje skupnosti. V prihodnosti moramo stremeti k temu, da takšne pobude ne ostanejo omejene le na eno stran meje, temveč da se razširijo tudi na čezmejna območja ter da varstvo biotske raznovrstnosti postane pomembno tudi na globalni ravni. Vsak korak teh pobud, naj gre za sajenje zelenih streh, vzpostavitev cvetočih travnikov ali varstvo avtohtonih sadnih sort, prispeva k ustvarjanju prihodnosti, kjer narava in človeške skupnosti živijo v harmoničnem in trajnostnem sožitju. Biotska raznovrstnost ni pomembna le za ohranjanje naravnih virov, ampak predstavlja tudi gospodarsko in družbeno trdno vrednoto, ki zagotavlja prihodnost nas vseh.

Ti primeri so ne le navdih, ampak dokaz, da trajnost ni nedosegljiv cilj, temveč niz realnih in uporabnih rešitev. Ko se soočamo z izzivi prihodnjih desetletij, se je vredno učiti iz lokalnih pobud in varstvo biotske raznovrstnosti vključiti v naše vsakdanje življenje.